was ascribed to the square cross-section celt group, which is characteristic for Late Neolithic camps, but could have also been used up until the Late Bronze Age. Half of a stone shaft-hole axe made of greenish coarse granite was found at a depth of 30 cm in Nuotekai village (Ukmergė District) (Figs. 2, 3). The axe's face was convex and its sides almost parallel, flaring somewhat towards the bit edge. It is ascribable to the group of axes with a long square pole and convex faces which dates to the second half of the 2nd–1st millennium BC. A bronze flanged axe was found on the ground's surface in Virkščiai village (Ukmergė District) (Fig. 4). Based on its form, the Virkščiai axe is ascribable to the East Baltic flanged axe type and dates to 1300–1100 BC.

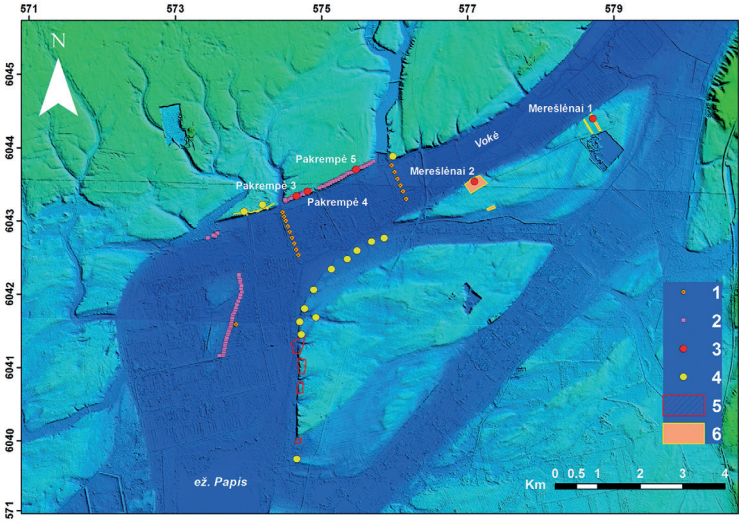
Lukas Gaižauskas

Žvalgymai Vokės aukštupyje 2016 m.

2016 m. gegužės ir rugpjūčio mėnesiais vykdyti archeologiniai žvalgymai Vokės upės aukštupyje ir Baltosios Vokės durpyno (Vilniaus r.) aplinkoje. Šiame mikroregione vyrauja fluvioglacialinio srauto suformuotas reljefas – užpelkėjęs duburys (jame telkšo Papio ežeras) ir vagos, kuriomis tekėjo pats srautas, bei virš jų iškilusios žvyringos fluvioglacialinės salos ir terasos. 1989–1991 m. archeologams žvalgant šio duburio terasų pakraščius, aptikta net 19 radimviečių, datuojamų nuo finalinio paleolito iki ankstyvojo bronzos amžiaus, o vienoje iš jų – Papiškių 4-oje, su uždurpėjusiu kultūriniu sluoksniu ir išlikusiais organinės kilmės radiniais – detaliai kasinėta (vadovas Dž. Brazaitis) (*ATL 1988 ir 1989 metais*, 1990, p. 3–7; *ATL*

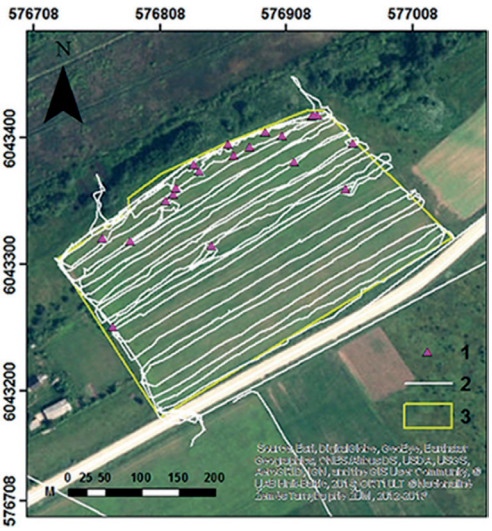
1 pav. Žvalgymų Vokės aukštupyje situacinis planas (LiDAR pagrindas): 1 – gręžiniai; 2 – kasiniai; 3 – 2016 m. surastos akmens–bronzos amžių radimvietės; 4 – 1989–1991 m. identifikuotos radimvietės; 5 – Papiškių 1–4 senovės gyvenvietės; 6 – vizualiai žvalgyti plotai. L. Gaižausko brėž.

Fig. 1. Situation plan of the surveys (based on LiDAR data) in the upper reaches of the Vokė: 1 – boreholes; 2 – shovel test pits; 3 – Stone–Bronze Age find spots discovered in 2016; 4 – find spots identified during 1989–1991; 5 – Papiškiai 1–4 Old Settlements; 6 – fieldwalked areas.

1990 ir 1991 metais, 1992, t. 1, p. 4–8). Dėl tankaus radimviečių tinklo palei dabartinio durpyno pakraštį kilo klausimas, ar priešistorėje Papio ežeras neužėmė gerokai didesnės teritorijos. 2016 m. žvalgymų tikslas buvo nustatyti, ar durpyne į Š nuo Papio ežero yra ežerinių nuosėdų ir aptikti naujų akmens amžiaus radimviečių dar netirtuose dabartinių šlapynių pakraščiuose – spėjamo ežero ŠV ir V krantuose ir toliau į Š nuo jau žinomų radimviečių dešiniajame Vokės krante.

Ieškant ežerinių nuosėdų, zonduota kalamu 3 cm skersmens pusapvalio vamzdžio tipo gruntotraukiu. Zondai išdėstyti dviem pjūviais, kertančiais durpyną ŠV–PR kryptimi į Š nuo Papio ežero. Naujų radimviečių spėjamo ežero ŠV ir V krante ieškota 25x25 cm dydžio kasiniais

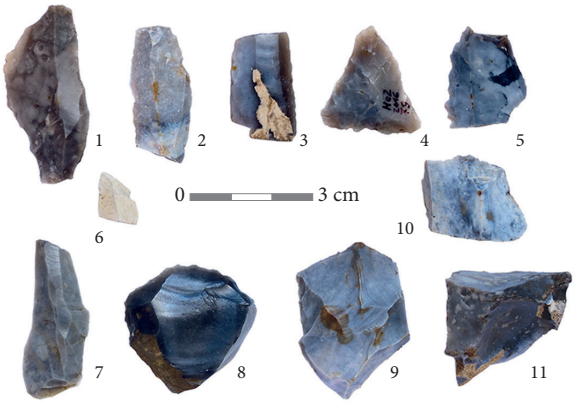
3 pav. Paviršiaus radinių pasiskirstymas Merešlėnų 2 radimvietėje (ORT10LT pagrindas): 1 – paviršiaus radiniai; 2 – žvalgytojų nueitos trasos; 3 – žvalgyto ploto ribos. L. Gaižausko brėž.

Fig. 3. Distribution of the surface finds at the Merešlėnai 2 find spot (based on ORT10LT data): 1 – surface finds; 2 – route walked by the surveyors; 3 – boundaries of the surveyed area.

palei durpyno pakraštį, aukštoje sausoje mišku apaugusioje terasoje ir iš fluvioglacialinio aliuvo suformuotoje žemoje saloje. Kasiniai išdėstyti linija, einančia palei durpyno kraštą, vidutiniškai kas 30–40 m. Sausoje terasoje, kur buvo paplitusios smėlingos nuogulos, gruntas iš kasinių buvo sijojamas per sietą 5 mm pločio akutėmis. Dešiniajame Vokės krante, į Š nuo žinomų radimviečių, pasirinkta vizualiai žvalgyti suartus plotus palei aukščiau virš Vokės slėnio iškilusios fluvioglacialinės salos pakraštį, tarp Merešlėnų ir Juodosios Vokės kaimų. Sistemingai vizualiai paviršius žvalgytas 4 plotuose, dviem žmonėms vaikštant lygiagrečiomis trajektorijomis su 5–10 m tarpais. Nesistemingai žvalgyta ir dalis durpyno ŠV pakraščio, iš ankstesnių tyrinėjimų žinomų Pakrempės 1 ir Pakrempės 2 radimviečių aplinkoje. Visi kasiniai, paviršiuje aptikti radiniai ir vizualiai žvalgytų plotų kampų koordinatės fiksuotos rankiniu GPS imtuvu. Iš viso padaryta 17 gręžinių, iškasti 88 kasiniai ir vizualiai iššvalgytas 6 ha plotas (1 pav.).

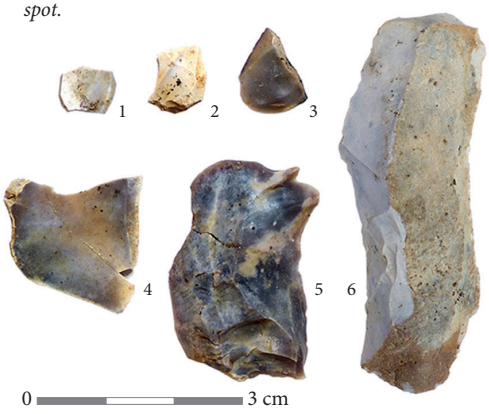
Daugelyje gręžinių po durpėmis buvo aptikti ežerinių nuosėdų – įvairių atspalvių sapropelio – sluoksniai. Jie nuo durpyno ŠV pakraščio storėja į PR, Vokės vagos link, kur pasiekia 3 m ir didesnį storį. Po sapropeliu slūgso mineralinis gruntas – įvairaus stambumo žvyringas smėlis, aleuritas. Pagal nuosėdų paplitimą gręžiniuose matyti, kad priešistorėje Papio ežeras telkšojo gerokai didesniame duburyje, besidriekiančiame į Š nuo dabartinio. Šio senojo duburio krantus iš dalies atkartoja dabartinių pelkių ir durpynų situacija.

Žvalgant paviršių aptiktos 2 (Merešlėnų 1 ir 2), kasiniais – 3 (Pakrempės 3–5) naujos akmens–bronzos amžių radimvietės, taip pat pagal radinių pasiskirstymą tiksliau apibrėžtos, papildytos naujais radiniais 2 nuo seniau žinomos radimvietės (Pakrempės 1 ir 2).

2 pav. Paviršiuje aptikti radiniai: 1 – retušuota skeltė – perforatorius; 2, 3 – retušuotos skeltės – peiliai; 4 – trikampis nuoskalinis antgalis; 5 – retušuotos skeltės vidurinės dalies fragmentas; 6 – mikrolitinis antgalis; 7 – retušuota netaisyklinga skeltė; 8 – gremžtukas; 9 – perforatorius; 10 – nuoskala; 11 – skaldytinis. 1–5 – Merešlėnų 1; 6–8 – Pakrempės 1; 9–11 – Merešlėnų 2 radimvietė. L. Gaižausko nuotr.

Fig. 2. Finds discovered on the surface: 1 – a retouched blade–perforator; 2, 3 – retouched blades–knives; 4 – the triangular flake point; 5 – a mesial fragment of a retouched blade; 6 – a microlith point; 7 – a retouched irregular blade; 8 – a scraper; 9 – a perforator; 10 – a flake; 11 – a core. 1–5 – Merešlėnai 1 find spot; 6–8 – Pakrempė 1 find spot; 9–11 – Merešlėnai 2 find spot.

4 pav. Kasiniuose aptikti radiniai: 1–5 – Pakrempės 3 radimvietė; 6 – Pakrempės 4 radimvietė. L. Gaižausko nuotr.

Fig. 4. Finds discovered through shovel testing: 1–5 – Pakrempė 3 find spot; 6 – Pakrempė 4 find spot.

Merešlėnų 1 radimvietė yra 200 m į V nuo buvusios fermos pastatų, 400 m į V nuo Merešlėnų kaimo. Radimvietės PR dalis 200 m nutolusi nuo žvyrkelio, iš ŠV ją riboja salos terasos šlaitas į durpyną. Radimvietė apibrėžta pagal 15 aptiktų titnago skaldos fragmentų, tarp kurių buvo pora dirbinių – skaldytinis bei retušuota nuoskala – perforatorius (2:1–5 pav.). Radiniai nesudaro kompaktiškos sankaupos, jie išsibarstę maždaug 150 m pločio ruože nuo salos pakraščio iš ŠV į PR. Kadangi suartas sklypas yra tik 25 m pločio iš ŠR į PV, nebuvo galimybės nustatyti tolesnio radinių paplitimo šiomis kryptimis (3 pav.).

Merešlėnų 2 radimvietė yra 2 km į PV nuo Merešlėnų kaimo. V ji ribojasi su Juodosios Vokės kaimo sodyba, PR – su žvyrkeliu, o ŠV – salos terasos šlaitu. 250 m ilgio ir 90 m pločio ruože palei terasos pakraštį aptikta 20 titnago skaldos radinių – nuoskalų, skelčių ir dirbinių: trikampis nuoskalinis antgalis, 2 skaldytiniai, skeltės fragmentas su ryškiu invaziniu retušu suformuota kraštine, 2 perforatoriaus tipo dirbiniai, 2 iš skelčių ir 1 iš nuoskalos pagaminti peilio tipo dirbiniai (2:9–11 pav.). Kaip ir Merešlėnų 1 radimvietėje radiniai nesudaro kompaktiškos sankaupos, jie pasklidę beveik tolygiai pailgame ruože, užeinančiame už suarto sklypo ribų, todėl radinių paplitimas ŠR ir PV kryptimis neaiškus.

Pakrempės 3 radimvietė identifikuota aptikus radinių kasiniuose durpyno ŠV pakraštyje. Kasinyje 40 surastos 5 nuoskalos (4:1–5 pav.). 60 m į V nuo jo buvusiame kasinyje 42 – 1 nuoskala. Radiniai slūgsojo dirvožemio apatinėje dalyje ir stambaus rudo smėlio viršuje, 10–45 cm gylyje.

Pakrempės 4 radimvietė yra į 280 m į ŠR nuo Pakrempės 3 radimvietės, toje pačioje terasoje. Kasinyje 30 aptikta 1 nuoskala, kasinyje 31 – stambi pirminė skeltė (4:6 pav.). Radiniai

slūgsojo apie 45 cm gylyje, stambiame ir žvirgždingame šviesiai rudame smėlyje.

Pakrempės 5 radimvietė yra 650 m į PV nuo Azdrės upelio užtvankos, 1,25 km į ŠR nuo Pakrempės 4 radimvietės, toje pačioje terasoje kaip ir Pakrempės 3 ir 4 radimvietės. Kasinyje 10 aptikta 1 nuoskala, 11 – 3 nuoskalos, 12 – 1 nuoskala. Radiniai slūgsojo stambiame rudame žvyringame smėlyje, 30–50 cm gylyje.

Durpyno ŠV pakraštyje aptiktos 2 radinių sankaupos, sutampančios su 1989–1991 m. tyrimų plane pažymėtomis Pakrempės 1 ir 2 radimvietėmis. Pagal radinių paplitimą jose galima spręsti, jog šioje vietoje turėtų būti nemaža senovės gyvenvietė, besidriekianti ilgame ruože palei terasos kraštą. **Pakrempės 1** radimvietėje surinkti 28 titnago skaldos fragmentai, daugiausia nuoskalos be antrinio apdirbimo ar utilizacijos požymių, tačiau aptiktas ir 1 iš nuoskalos pagamintas gremžtukas (2:8 pav.), retušuota skeltė (2:7 pav.) bei 1 retušuotas mikroskeltės fragmentas – mikrolitinis antgalis (2:6 pav.). **Pakrempės 2** radimvietėje surinkti 8 radiniai – nedidelės nuoskalos. Abi radimvietės datuojamos akmens–bronzos amžiais, pavieniai radiniai priskiriami mezolitui.

2016 m. archeologinių žvalgymų ir senesnių tyrimų rezultatai leidžia teigti, kad Papio apyežerio ir Vokės aukštupio mikroregione yra labai daug akmens amžiumi datuojamų archeologinių objektų. Radimvietės koncentruojasi ties durpyno pakraščiu ir Vokės krantais, tačiau priešistorėje didelėje durpyno dalyje telkšojo ežeras, kuris, matyt, ir masino akmens amžiaus žmones. Aptiktų radimviečių įtraukti į NKVR nerekomenduojama – panašu, kad titnaginiais akmens amžiaus radiniais gali būti nusėti didžiuliai priešistorinių pakrančių ruožai, tačiau radimviečių vietos daugelį metų ariamos, jose persimaišę įvairių laikotarpių radiniai.

The 2016 Field Survey in the Upper Reaches of the Vokė

In 2016, a survey was conducted in the upper reaches of the Vokė (Vilnius District) in order to determine whether lacustrine deposits exist in a peat bog to the N of Lake Papis and to discover new Stone Age find spots on the uninvestigated edges of the present-day wetland. The lacustrine deposits were sought by coring, new find spots by fieldwalking and shovel testing. A total of 17 boreholes were drilled, 88 shovel test pits dug, and 6 ha fieldwalked (Fig. 1). It was determined that Lake Papis occupied a significantly larger basin to the N in prehistory. Two new find spots were discovered during the fieldwalking (Fig. 3): 15 flint flake fragments (1 core, 1 perforator) (Fig. 2:1–5) were found at the Merešlėnai 1 find spot and 20 flint finds (1 triangular flake point; 2 cores; 2 perforators; and 3 knives manufactured from blades and flakes) (Figs. 2:9–11; 3) at the Merešlėnai 2 find spot. Three new find spots: Pakrempė 3–5 with small quantities of flint debitage were identified through shovel testing (Fig. 4). All of the newly discovered find spots date to the Stone–Bronze Ages.

Algirdas Kalinauskas

Žvalgymai Marijampolės savivaldybėje 2016 m.

2016 m. Marijampolės savivaldybės teritorijoje vyko archeologiniai žvalgymai, ieškant vėlyvojo neolito radimviečių. Suvalkijos regione gausiai randama titnaginių gludintų kirvių, dažnai priskiriamų vėlyvojo neolito laikotarpiui, tačiau aptariamame regione neaptikta nė vienos to laikotarpio radimvietės. Dirbamuose šimtaprocentinio matomumo laukuose vizualiai